

DOI: <https://doi.org/10.32782/ecovis/2024-1-1>
УДК 336.1:336.2

Абрамова Алла Сергіївна

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів і кредиту,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3364-8316>

РОЗВИТОК ІНСТИТУТІВ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ: СВІТОВИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Удосконалення функціонування інституцій податкового регулювання в Україні є актуальним завданням, яке гарантує стабільне фінансове забезпечення та досягнення цілей сталого розвитку. Метою є вивчення засад розвитку податкових інститутів у світовому та національному контексті, виокремлення спільних та відмінних закономірностей, загроз та викликів в умовах динамічних змін. Гіпотезою дослідження є ефективне функціонування інститутів податкового регулювання за умов наявності концептуальної архітектури, зміцнення довіри платників, впровадження механізмів міжнародної практики, наявності контрциклічних буферів, зниження рівня тіньової економіки. Аналіз підтверджує гіпотезу. Оригінальність дослідження обумовлена систематизацією структурних змін розвитку інституцій податкового регулювання національного та міжнародних рівнів. Перспективи досліджень визначаються необхідністю прийняття результативних управлінських рішень.

Ключові слова: інститути податкового регулювання, платники податків, органи ДПС, нормативна база, міжнародний досвід, Green taxation.

Alla Abramova

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Finance and Credit,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

DEVELOPMENT OF TAX REGULATION INSTITUTIONS: GLOBAL AND UKRAINIAN CONTEXT

Improving the functioning of tax regulatory institutions in Ukraine is an urgent task that determines the possibilities of achieving sustainable development goals in the future, using in practice the elements and tools of advanced foreign experience. The article is aimed at studying the peculiarities of the development of tax institutions in the global and national context in order to distinguish common and different patterns, threats and challenges that determine the characteristic conditions of their functioning, in particular in the context of global influences. The hypothesis of the study is that the effective functioning of tax regulation institutions is possible only if there is a single conceptual architecture, localization of powers and confidence of taxpayers, introduction of innovative mechanisms of administration and international cooperation, availability of adaptive, countercyclical tax buffers, institutionalization of public accountability in the field of taxation, reduction of the shadow economy and increase of fiscal legitimacy. The analysis confirms the hypothesis and identifies problematic issues. The originality of the study is due to the systematization of structural changes in the development of tax regulation institutions at national and international levels and the establishment on this basis of common and distinctive features, the actualization of undeveloped research issues, in particular in the field of innovative forms of taxation – digital tax, luxury tax, environmental tax (in terms of GreenTech). Prospects for research are determined by the need to make managerial decisions to improve the functioning of tax regulatory institutions in Ukraine. Strategic directions for further development in the face of increasing global financial instability should be approaches focused on the ability of institutions to adapt to stressful challenges, the formation of horizontal networks of tax interaction between the state, business and civil society, and the compliance of tax practice with public ideas about justice and equality.

Keywords: financial instability, tax system, taxpayers, the State Tax Service Authority, institutional environment.

Постановка проблеми. Податкова система країни будь якого типу управлінського устрою є фундаментальним інструментом державного управління, якість якого знаходить прояв у показниках соціального розвитку, фінансової достатності, стабільності та результативності управління загалом. В таких умовах інститути, що здійснюють податкове управління та регулювання, виступають не лише техніч-

ним механізмом мобілізації податкових надходжень, як це може здаватися на перший погляд, але консолідують глобальну систему правових норм, органів, які обумовлюють та реалізують процеси, системи взаємовідносин, визначених дією історико-політичних, соціально-економічних, культурно-поведінкових чинників впливу. Їх маневрування та взаємотрансформація формує сучасну парадигму державного

управління, змішуючи акценти з фіскальної централізації до адаптивних, прозорих, іноді інклюзивних схем та моделей податкового регулювання, головною ціллю яких визнається забезпечення сталого розвитку, часто в умовах фінансових коливань, реалізуючи політику продуктивної співпраці з платниками податків.

Тривалий світовий досвід демонструє, що результативне функціонування податкових інституцій є проявом не тільки правової досконалості чи економічної необхідності, а і результатом суспільного консенсусу, інституційної зрілості та здатності адаптуватися до нових викликів, спричинених глобалізацією, цифровізацією, еколого-кліматичними змінами тощо. Водночас, універсальність певних підходів (принципів прозорості, підзвітності та боротьби з ухиленням від оподаткування) не ліквідує необхідності враховувати національні особливості, історичний контекст та рівень розвитку інституційного середовища.

Заявлені аргументи визначають інтерес розробки питання трансформації податкових інституцій у незалежній Україні, яка і досі долає тернистий шлях формування індивідуальної національної моделі податкового управління та регулювання. Супутниками таких змін були і процеси переходу від командно-адміністративного типу до ринкового, у процесі чого неодноразово змінювалися елітарні підходи, чинили вплив системні глобальні та національні кризи, здійснювалася гармонізація до міжнародних стандартів. Вітчизняні органи податкового регулювання еволюціонували у складних умовах постійних змін нормативно-правового поля, політичної нестабільності, тіньового характеру економіки та недостатнього рівня довіри до держави, що дало можливість сформувати особливу, унікальну систему податкового регулювання, яка заслуговує пильної уваги. З метою досягнення трансформаційних цілей цінним виступає дослідження і передового зарубіжного досвіду розвитку інституцій податкового регулювання, виділення ключових тенденцій та дієвого інструментарію, які доцільно реалізувати у вітчизняній практиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання дослідження генезису національних та зарубіжних інституцій податкового регулювання створює науково-практичне підґрунтя наступних податкових та управлінських трансформацій. Серед зарубіжних теоретиків та практиків цікавими видаються дослідження Кіна М. [1], який присвятив увагу податковому регулюванню та інституційному дизайну в умовах глобалізації, Пістона П. [2], який досліджував податкове право, глобальні податкові стандарти та BEPS, Енґліша Й. [3], сферою наукових інтересів якого були Pillar I та II, міжнародне оподаткування цифрової економіки та Хардінга М. [4], який цікавився питаннями податкових інституцій, податкового адміністрування, цифровізації та співпраці у податковій сфері тощо. Серед вітчизняних вчених

заслужують уваги праці Хмиза М. [5], Вдовічена А. [6] (фіскальна децентралізація, розвиток місцевих податкових органів), Курілова Є. [7] (електронне адміністрування, податковий комплаєнс, Big Data у регуляторній сфері) тощо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Зважаючи на масштаби наукових досліджень заявленої проблематики потребують особливої уваги та науково-практичної розробки питання розвитку податкових інститутів України, їх функціональних обов'язків та компетентностей, практичних засад співпраці з іншими державними органами влади, з урахуванням світових чинників впливу з векторами на цифровізацію, автоматизацію та спрощення процесів податкового адміністрування.

Метою статті є вивчення особливостей розвитку податкових інститутів у світовому та національному контексті задля виокремлення спільних та відмінних закономірностей, загроз та викликів, які визначають характерні умови їх функціонування, зокрема в умовах глобальних впливів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інституційне забезпечення податкового регулювання є нагальним питанням наукової та практичної дискусії, досягнення консенсусу якої спрямовано на підвищенні рівня податкової політики та досягненням фіскальних цілей, зважаючи на систему глобальних викликів, вимог та трендів цифровізації. Податкові інституції природньо визначають поведінковий стиль суб'єктів господарювання, та все більше визнаються не лише як податкові інструменти, але і як фактори державного управління, податкової свободи, культури та законності. Визначальним на такому шляху є вивчення питань становлення, еволюціонування та реформації даних інститутів не лише на рівні національного господарства, але й на світовому з метою відповідності вимогам та часу.

Повноцінне становлення національних інститутів податкового регулювання відбулося з набуттям Україною незалежності, з наступними трансформаційними процесами зміни державного устрою та переходу до ринкових засад господарювання. Кінець XX – початок XXI століття ознаменувався з точки зору податкових відносин як період зміни його функціональної спрямованості, генеруванням нової парадигми уряду, бізнес кіл та громадян загалом. Особливо посилили дані зміни процеси швидких глобалізаційних змін, фінансово-економічних крих, зміни соціальних очікувань та тотальної цифровізації. За таких умов важливо діагностувати та порівняти національні процеси розвитку інституцій податкового регулювання та зарубіжних задля посилення рівня ефективності функціонування вітчизняних.

Інститути податкового регулювання як комплекс формальних та неформальних правил, норм та організаційних структур, формують певний тип поведінки реальних та потенційних платників податків, забезпечуючи реалізацію податкової полі-

тики – дохідної стабільності, рівномірного податкового тиску, регулювання та стимулювання інвестиційної, інноваційної активності, протистоянню ухилення від оподаткування в умовах адаптації до постійних змін.

Генезис вітчизняних інституцій податкового регулювання відзначився складними та різносторонніми змінами державного управління, реформування системи публічних фінансів та її наближення до зарубіжних стандартів (рис. 1).

Пострадянський етап розвитку інституцій податкового регулювання охарактеризувався становленням фіскальної автономії та формуванням власної податкової системи, відмінної від централізованого перерозподілу та державних планів, притаманних радянській моделі. Результатом стало прийняття Закону України «Про систему оподаткування», створення ДПА України, що забезпечили збір доходів бюджету на умовах відносної прозорості та ефективності.

Формалізація та структурування, як прояв процесів інституціонального структурування, забезпечив розмежування фіскальної функції та посилення функціонального значення митних, казначейських та податкових компетенцій з паралельною участю у міжнародних ініціативах у рамках протидії ухи-

лення від оподаткування. Як наслідок, сформовано податкову міліцію. З метою посилення контрольних заходів запроваджено системну процедуру реєстрації платників податків, вторинний облік ПДВ та первинне електронне звітування.

Реформаторський етап 2004–2013 рік забезпечив прийняття Бюджетного та Податкового кодексів України, що забезпечило остаточне кодифікування та систематизацію податкового законодавства. Сформовано податкову вертикаль та ієрархію податкових органів, запроваджено спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого бізнесу, продовжено автоматизацію податкових процесів та рекламовано «єдине вікно» подання податкової звітності.

Інституційна інтеграція, реалізована засобами об'єднання та цифровізації, забезпечило об'єднання податкової та митної служб в єдиний орган – Державну фіскальну службу України. Розпочато функціонування системи електронного адміністрування ПДВ, що поклало початок виявлення базових зловживань з даного податку. Запрацював електронний кабінет платників податків у ході функціонування податкових інтегрованих інформаційних систем. Посилено протидію тіньовій економіці.

Рис. 1. Етапи та ключові особливості еволюції інституцій податкового регулювання в Україні

Сучасний етап генезису відзначився розділенням ДФС України на ДМС та ДПС України (2020 рік), впровадженням BEPS-ініціатив, контролю за КІК (контрольованими іноземними компаніями), переглядом правил трансфертного ціноутворення тощо. Запроваджено спеціальний податковий режим для ІТ-галузі (Diia City) – переваги, довгострокова стабільність з метою сприяння розвитку цифрової сфери. Особливістю даного періоду стало посилення саме інституційної спроможності через розширення можливостей навчання, етики, діджиталізації податкових органів та боротьби з корупційними проявами. Останньою віхою розвитку стало посилення аналітичних процедур податкових відносин засобами штучного інтелекту, big data тощо.

В той же час, розвиток інституцій податкового регулювання країн ЄС та світу ознаменувався глибокими трансформаційними процесами, у ході яких сформовано індивідуальні національні тренди, технологічні середовища та регуляторно-мотиваційний інструментарій (табл. 1) [10–14].

Зокрема, на етапі переходу до неоліберальної моделі (1990–2007 рр.) відбулася лібералізація податкової політики з елементами зниження рівня податкового навантаження на капітал, розвиток офшорних юрисдикцій та початок глобального планування. Зроблені початкові спроби гармонізації європейського податкового законодавства, особливо у системі справляння ПДВ та корпоративного податку, а також започатковано електронне декларування та перші етапи цифрового адміністрування – фактично податкові органи трансформуються у сервісні, клієнто-орієнтовані структури. Запроваджено міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (IFRS).

Світова фінансова криза 2008 року зумовила тотальне гарантування податкової справедливості, розгорнуто світову кампанію протидії агресивному податковому плануванню (проект OECD BEPS) [8], сформовано систему глобального обміну податковою інформацією (Common Reporting Standard (CRS) [9], розроблено GAAR (General Anti-Avoidance Rules) в країнах ЄС [10], починає функціонувати OECD Forum on Tax Administration [11] тощо.

У 2014–2019 роках податкові інституції перекаваліфікуються на «data-driven» структури, базуючи свою діяльність на основі Big data, blockchain та

штучному інтелекті – активно функціонують електронні кабінети платників податків, здійснюється е-аудит, реєстрація транзакцій (e-invoicing), функціонують цифрові аналітичні центри податкових ризиків. В ході заявлених трансформацій потужно розвивається поведінкова економіка у системі податкового адміністрування, культура добровільного податкового комплаєнсу та мотиваційних механізмів (soft enforcement). Фактично, податковий інститут перекаваліфіковується в менеджера аналізу податкового середовища.

2020 рік розпочав міжнародну еру ESG-фіскалізації та глобальної синхронізації, основними акцентами якої визначено розвитком Green taxation [12], прийняттям Глобальної мінімальної ставки корпоративного податку (15%) та реструктуризація податкового поля для цифрової економіки [13], цифровими реформами у сфері адміністрування ПДВ (Digital Reporting Requirements, SAF-T), комплексом боротьби з податковим шахрайством у цифровій торгівлі тощо. Започатковано функціонування Транскордонного співробітництва в галузі податкового аудиту та інтероперабельних ІТ-систем. Підсумовуючи зазначимо, що податкові органи в умовах таких змін набули статусу агента публічної сталості, роль податків аргументується не лише фіскальним призначенням, а поведінковим, екологічним та інвестиційним.

Наочно, порівняння особливостей генезису національних інституцій податкового регулювання із зарубіжними представлено у табл. 2 [10–14].

Зважаючи на дані, представлені у табл. 2, підсумовуємо, що базовими відмінностями генезису вітчизняних та зарубіжних інституцій податкового регулювання є наступні. На відміну від зарубіжних країн, зокрема ЄС, де податкові інститути стали основним рушієм інтеграційних змін, Україна рухалась відносно інертно, із значними адміністративними блоками та протистояннями. Україна лише протягом останніх десяти років почала інтегруватися у глобальні податкові ініціативи, на противагу цьому, промислово розвинені країни вже давно беруть активну участь у BEPS, CRS та FATCA. Стосовно технологічної інфраструктури, то Україна лише наздоганяє, але ще не досягла системної сумісності, проте в Європі вже існує тотальна цифровізація з елементами штучного інтелекту.

Таблиця 1

**Особливості розвитку інститутів податкового регулювання зарубіжних країн
у період з 1990 року і по сьогодні**

Етап	Характер регулювання	Базові технології	Інституційна модель
1990–2007	Ліберально-фіскальний	Електронна звітність, e-mail	Бюрократія – сервіс
2008–2013	Антикризовий, глобалізаційний	Базова аналітика	Координовані системи
2014–2019	Цифрова аналітика	Штучний інтелект, Big Data, e-docs	Аналітична структура
2020 – і тепер	ESG і глобальна координація	Штучний інтелект + GreenTech	Digital-агенти

Таблиця 2

Порівняльний аналіз еволюції інституцій податкового регулювання в Україні і світі

Критерій	Україна	Країни ЄС і світу
1990 рік	Пострадянська система, відсутність національного податкового органу	Розвинені податкові адміністрації (Франція, Німеччина, США), постіндустріальна економіка
1990–2000	Утворення ДПА України, перші податкові закони, фрагментована нормативно-правова база	Гармонізація ПДВ в ЄС, розширення електронного адміністрування, початок лібералізації
2000–2010	Прийняття Бюджетного та Податкового кодексів (2010), зміцнення адміністрації	Просування ідеї «оподаткування послуг», стандартів ЄС, дерегуляції
2010–2020	Створення ДПС, запуск електронної системи адміністрування ПДВ, перехід на електронне подання податкових декларацій, обмежена участь у BEPS	ОЕСР запускає BEPS, CRS, автоматичний обмін, цифрову трансформацію адміністрування
2020 і до тепер	Поділ ДПС/ДМС, цифровізація, амністія капіталу, запровадження Кодексу поведінки в міжнародних податкових справах, адаптація BEPS	Глобальна мінімальна ставка, зелене оподаткування, аналітичні платформи (ШІ), сумісні системи в ЄС
Інституційна культура	Бюрократична, зростаючий акцент на сервісі, але все ще з елементами фіскального тиску	Постбюрократичний, проактивний, орієнтований на поведінкову економіку та довіру
Технології	Впроваджені основні цифрові інструменти, інтеграція лише на національному рівні	Інтегровані міжнародні системи (е-фактури, е-аудит, е-комерція, податкова звітність)
Цілі та завдання	Боротьба з тіньовою економікою, розширення податкової бази	Справедливість, сталий розвиток, податки як інструмент ESG

Зважаючи на проведені дослідження, вважаємо, що потребують особливої уваги та управлінських рішень наступні питання удосконалення функціонування інституцій податкового регулювання в Україні:

1. Малоефективна концепція інституційної архітектури податкового регулювання в Україні через несистематичну трансформацію, у результаті чого відсутня єдина модель функціонування інститутів як податкових, контрольних, так і консультативних. На противагу цьому, зарубіжні країни, зокрема учасники ОЕСР, мають сталі моделі податкового управління, які Україна впроваджує сьогодні лише частково і без національних адаптацій.

2. Інституційна асиметрія між рівнями податкового адміністрування: національним та місцевим, що призводить до відсутності належного розподілу повноважень та відповідальності між центральними та місцевими податковими органами, адже останні не мають реальної автономії у розробці та адмініструванні податків. Так, невизначеним залишається дослідження питання інституційного потенціалу місцевого самоврядування в умовах податкової децентралізації.

3. Недосконалий інституційний механізм уникнення податкових ризиків у цифровій економіці, що масово, особливо з початку світової пандемії COVID-19, сприяє ухиленню від оподаткування через транснаціональні конструкції, які не охоплюються національними інституційними рамками. Крім того, механізми інтеграції України у глобальні ініціативи з цифрового оподаткування (BEPS 2.0, Pillar One, Pillar Two – як пільгове податкове середовище для МСБ) залишаються фрагментарними.

4. Відсутні механізми податкового реагування на кризи (війна, пандемія, глобальні фінансові коливання) – так звані податкові кризові буфери. Дослідження, а більше, використання, як у міжнародній практиці, таких автоматичних стабілізаторів та антициклічних податкових правил майже не досліджується у національному контексті [15].

5. Недостатня прозорість та низький рівень законності податкових органів, непрозорість процедур та неефективна комунікація з платниками податків в очах громадян формує вже багато років недовіру до них. Потребують особливої уваги розробка заходів провадження ефективних інституційних механізмів податкової прозорості та публічної податкової підзвітності на системному рівні.

6. Обмеженим є рівень інституційного партнерства з бізнесом, оскільки в Україні податкові органи переважно функціонують як органи контролю, а не як партнери бізнесу в податковому адмініструванні. Потребує розробки питання інституційного співрегулювання між ДПС України та її органами, бізнес-асоціаціями та місцевими громадами.

7. Часткове та поодинокі застосування принципів належного врядування у податковому адмініструванні (підзвітність, участь, ефективність, прозорість).

8. Не створено правової інституційної підтримки для таких інноваційних форм оподаткування як цифровий податок, податок на розкіш, екологічний податок (в частині GreenTech), інституції не готові до їх адміністрування, проте в зарубіжних країнах давно затверджена таксономія Green taxation.

9. Українські податкові регуляторні інституції недостатньо представлені у таких міжнародних

професійних мережах як ІОТА, FTA OECD, а потенціал податкової дипломатії, як елемент економічної інтеграції, є малорозвинутим.

Вважаємо, що лише комплексний підхід до вирішення заявлених проблем може у перспективі гарантувати ефективність функціонування вітчизняних інституцій податкового регулювання.

Висновки. Розвиток вітчизняних інституцій податкового регулювання ознаменувався складним шляхом розвитку від радянської практики до сучасних, цифро-орієнтованих схем роботи з платниками податків та податкового регулювання, сприяючи поширенню процесів прозорості, ефективності та справедливості, реалізуючи європейські засади інституційного простору податкового адміністрування та регулювання. Інституційний розвиток податкового регулювання зарубіжних країн, зокрема ЄС, еволюціонував від інерційно-фіскального типу до проактивного, цифро-аналітичного та еколого-орієнтованого, який спроможний вчасно реагувати на виклики глобального економічного устрою.

Дослідивши особливості розвитку інституцій податкового регулювання в Україні та зарубіж-

них країнах, встановлено поступове їх наближення до сучасної європейської моделі податкового адміністрування, проте все ще з рисами фінансового нагляду та контролю, а не такого бажаного та афішованого партнерства. В зарубіжних країнах податкові інституції стали важелем сталого розвитку, цифрової синхронізації та регулювання поведінки, що не скажеш про вітчизняний досвід. Разом з цим, спільними особливостями розвитку зазначеної національної та зарубіжних моделей виявлено тяжіння до аналітики, ранньої діагностики податкових ризиків, автоматизації та орієнтації на послуги, проте для України дані процеси потребують міцнішого забезпечення, посилення трансформуючих заходів та змін. Встановлено, що усунення системних, структурних та концептуальних проблемних питань досліджуваної сфери потребує якісних та результативних управлінських рішень аналітичного, наукового та практичного вимірів, які б витримували баланс між стимулами (пільгами, спрощеннями) та забезпеченням стабільних доходів за допомогою цифрових та адміністративних реформ.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Keen M. Taxation and Development – Again. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2012/wp12220.pdf> (дата звернення: 12.01.2024)
2. Pistone P. Tax incentives and inter-nation equity. URL: <https://www.cepweb.org/wp-content/uploads/2021/06/Pascale-Pistone-Slides-tax-incentives-and-inter-nation-equity-CEP-GLOBTAXGOV-24062021.pptx> (дата звернення: 12.01.2024)
3. Englisch J. New approach on the taxation of the digital economy: Pillar I and Pillar II. URL: <https://kluwertaxblog.com> (дата звернення: 10.01.2024)
4. Harding M. Taxing Virtual Currencies: An Overview of Tax Treatments and Emerging Tax Policy Issues. URL: <https://www.oecd.org/tax/tax-policy/taxing-virtual-currencies-an-overview-of-tax-treatments-and-emerging-tax-policy-issues.htm> (дата звернення: 10.01.2024)
5. Хмиз М., Петков С., Милянник З., Мазур Ю., Козяр Р, Гудима В., Проць І. Цифровізація податкової системи та податкове регулювання як інструмент боротьби з тіньовою економікою. *Path of Science*. 2023. Vol. 9. No 9. С. 1008–1014.
6. Вдовічен, А., Чорновол, А., Мустеца, І., Табенська, Ю., Томнюк, Т. (2023). Фіскальна децентралізація й місцеві фінанси в Україні та країнах-членах ЄС. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. 3(56), 86–96.
7. Курілов Є. BigData TP та CYP в Національній стратегії доходів до 2030 року. URL: <https://azones.law/analytics/podatktivtsi-rozshyryuyut-mozhlyvosti-podatkovogo-kontrolyu-za-transfertnym-tsinoutvorennyam/> (дата звернення: 18.01.2024)
8. OECD (2020). План дій BEPS: ключові аспекти для України. URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/2020_BEPS.pdf (дата звернення: 18.01.2024)
9. OECD (2021). Common Reporting Standard. URL: <https://web-archiv.oecd.org/tax/automatic-exchange/common-reporting-standard/index.htm> (дата звернення: 18.01.2024)
10. PWC (2012). General Anti-Avoidance Rules. URL: <https://www.pwc.com/cz/cs/danove-sluzby/danova-politika/assets/gaar-general-anti-avoidance-rule-en.pdf> (дата звернення: 18.01.2024)
11. OECD (2021). Forum on Tax Administration. URL: <https://www.oecd.org/en/networks/oecd-forum-on-tax-administration.html> (дата звернення: 18.01.2024)
12. European Commission (2020). European Green Deal. URL: https://www.esdn.eu/fileadmin/ESDN_Reports/ESDN_Report_2_2020.pdf (дата звернення: 18.01.2024)
13. OECD (2022). Global Minimum Tax. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/global-minimum-tax.html> (дата звернення: 18.01.2024)
14. EUTaxObservatory (2021). New Forms of Tax Competition in the European Union. An Empirical Investigation URL: <https://www.taxobservatory.eu/www-site/uploads/2021/11/EU-Tax-Observatory-Report-3-Tax-Competition-November-2021-3.pdf> (дата звернення: 20.01.2024)
15. Максименко А. Особливості та ключові тенденції міжнародного податкового регулювання. *Економіка і суспільство*. 2023. № 52. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/2551/2471> (дата звернення: 20.01.2024)
16. Офіційний сайт ДПС України. URL: <https://tax.gov.ua> (дата звернення: 10.01.2024)
17. Донченко Т. В., Олійник А. В. Етапи становлення податкової системи України в контексті розвитку цифрової економіки. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. № 1. С. 45–62.

18. Юридична клініка Національного юридичного університету ім. Я. Мудрого (2020). Еволюція Державної податкової служби в Україні. URL: <http://legalclinic.nlu.edu.ua/2020/09/16/evolyutsiya-derzhavnoyi-podatkovoyi-sluzhbi-v-ukrayini/> (дата звернення: 10.01.2024)
19. Магопєць О. А. Генезис розвитку та становлення податкової системи України. *Центрально-український науковий вісник*. Економічні науки : зб. наук. пр. Кропивницький : ЦНТУ, 2022. Вип. 8(41). С. 178–192. DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2022.8\(41\).178-192](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2022.8(41).178-192) (дата звернення: 10.01.2024)

REFERENCES

1. Keen M. Taxation and Development – Again. Available at: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2012/wp12220.pdf> (accessed January 12, 2024)
2. Pistone P. Tax incentives and inter-nation equity. Available at: <https://www.cepweb.org/wp-content/uploads/2021/06/Pascale-Pistone-Slides-tax-incentives-and-inter-nation-equity-CEP-GLOBTAXGOV-24062021.pptx>. (accessed January 12, 2024)
3. Englisch J. New approach on the taxation of the digital economy: Pillar I and Pillar II. Available at: <https://kluwertaxblog.com>. (accessed January 12, 2024)
4. Harding M. Taxing Virtual Currencies: An Overview of Tax Treatments and Emerging Tax Policy Issues. Available at: <https://www.oecd.org/tax/tax-policy/taxing-virtual-currencies-an-overview-of-tax-treatments-and-emerging-tax-policy-issues.htm>. (accessed January 12, 2024)
5. Khmyz, M., Pietkov, S., Mylianyk, Z., Mazur, Yu., Koziar, R., Hudyma, V., Prots, I. (2023). Tsyfrovizatsiia podatkovoï systemy ta podatkovе rehuliuвання yak instrument borotby z tinovoiu ekonomikoiu [Digitalisation of the Tax System and Tax Regulation as a Tool to Combat the Shadow Economy]. *Path of Science*, Vol. 9, No 9, pp. 1008–1014.
6. Vdovichen, A., Chornovol, A., Mustetsa, I., Tabenska, Yu., Tomniuk, T. (2023). Fiskalna detsentralizatsiia y mistsevi finansy v Ukraini ta krainakh-chlenakh YeS [Fiscal decentralisation and local finances in Ukraine and EU member states.]. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, № 3(56), pp. 86–96.
7. Kurilov Ye. BigData TP ta SUR v Natsionalnii stratehii dokhodiv do 2030 roku. Available at: <https://azones.law/analytics/podatktivtsi-rozshyryuyut-mozhlyvosti-podatkovogo-kontrolyu-za-transfertnym-tsinoutvorennyam/> (accessed January 18, 2024)
8. OECD (2020). Plan dii BEPS: kliuchovi aspekty dlia Ukrainy [BEPS Action Plan: Key Aspects for Ukraine]. Available at: https://www.mof.gov.ua/storage/files/2020_BEPS.pdf (accessed January 18, 2024)
9. OECD (2021). Common Reporting Standard. URL: <https://web-archivе.oecd.org/tax/automatic-exchange/common-reporting-standard/index.htm> (accessed January 18, 2024)
10. PWC (2012). General Anti-Avoidance Rules. Available at: <https://www.pwc.com/cz/cs/danove-sluzby/danova-politika/assets/gaar-general-anti-avoidance-rule-en.pdf> (accessed January 18, 2024)
11. OECD (2021). Forum on Tax Administration. Available at: <https://www.oecd.org/en/networks/oecd-forum-on-tax-administration.html> (accessed January 18, 2024)
12. European Commission (2020). European Green Deal. Available at: https://www.esdn.eu/fileadmin/ESDN_Reports/ESDN_Report_2_2020.pdf (accessed January 18, 2024)
13. OECD (2022). Global Minimum Tax. Available at: <https://www.oecd.org/en/topics/global-minimum-tax.html> (accessed January 18, 2024)
14. EUTaxObservatory (2021). New Forms of Tax Competition in the European Union. An Empirical Investigation. Available at: <https://www.taxobservatory.eu/www-site/uploads/2021/11/EU-Tax-Observatory-Report-3-Tax-Competition-November-2021-3.pdf> (accessed January 20, 2024)
15. Maksymenko, A. (2023). Osoblyvosti ta kliuchovi tendentsii mizhnarodnoho podatkovoho rehuliuвання [Features and key trends in international tax regulation]. *Ekonomika i suspilstvo*, № 52. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/2551/2471> (accessed January 20, 2024)
16. Ofitsiyniy sait DPS Ukrainy. Available at: <https://tax.gov.ua> (accessed January 10, 2024)
17. Donchenko, T. V., Oliinyk, A. V. (2019). Etapy stanovlennia podatkovoï systemy Ukrainy v konteksti rozvytku tsyfrovoy ekonomiky [Stages of development of the Ukrainian tax system in the context of the digital economy]. *Zbirnyk naukovykh prats Universytetu derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy*, № 1, pp. 45–62.
18. Yurydychna klinika Natsionalnoho yurydychnoho universytetu im. Ya. Mudroho (2020). Evoliutsiia Derzhavnoi podatkovoï sluzhby v Ukraini. Available at: <http://legalclinic.nlu.edu.ua/2020/09/16/evolyutsiya-derzhavnoyi-podatkovoyi-sluzhbi-v-ukrayini/> (accessed January 10, 2024)
19. Mahopets, O. A. (2022). Henezys rozvytku ta stanovlennia podatkovoï systemy Ukrainy [The genesis of the development and establishment of the tax system in Ukraine]. *Tsentrально-ukrainskyi naukovyi visnyk*. Ekonomichni nauky : zb. nauk. pr. Kropyvnytskyi : TsNTU, Vyp. 8(41), pp. 178–192. DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2022.8\(41\).178-192](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2022.8(41).178-192) (accessed January 10, 2024)

Стаття надійшла до редакції 18.02.2024